

פרפראות

פאר

פרשת וישב תשפ"ג

הגזירה מאתו

יתברך

ההשתכלות

ע"י בחירה

פרפראות פאר

הגזירה מאתו ית' ההשתלשלות ע"י בחירה אות א'

כב, ביאר העיון יעקב ברבי עקיבא שנענש משום שהשווה תיח לאחדותו כג, ביאור לא שלטא בה עינא בישא של פוטי פרע כד, בכל מקום גרמני מוכר כושי וכאן כושי מוכר גרמני לכן ביקש ערבות כה, בני נח נחלקו לשלושה חלקים בעולם, אירופה עור לבן אפריקה עור שחור אסיא עור בינוני

א, יסוד מוסד בעקידה הגזירה מאתו ית' ההשתלשלות ע"י בחירה

איתא במדרש (רבה בראשית - פרשה פד פסקה ח) רבי שמעון בן לקיש בשם רבי אלעזר בן עזריה **כתיב** (תהלים ס"ו ה') "לכו וראו מפעלות אלקים נורא עלילה על בני אדם",

וכתיב בתריה (תהלים ס"ו ו') "הפך ים ליבשה בנהר יעברו ברגל שם נשמחה בו", למה **וישנאו אותו**, בשביל שיקרע הים לפניהם, ע"כ,

איתא במדרש (תנחומא וישב ד) **כתיב** (בראשית ל"ט א') "ויוסף הורד מצרימה", זש"ה (תהלים ס"ו ה') "לכו חזו מפעלות אלקים נורא עלילה על בני אדם" וכן הוא אומר ביוסף "ויראו אחיו כי אותו אהב אביהם"

ע"י לשון של ארגמן שעשה לו כתונת פסים נכתב עליו ד' אונאות (שטרות) **פסי"ם**, פ' פוטיפר ס' סוחרים י' ישמעאלים מ' מדינים,

בשביל כתונת פסים גרם לכל השבטים לירד למצרים, וא"ר יודן היה הקב"ה מבקש לקיים **גזירת ידוע תדע** והביא **עלילה** לכל דברים אלו,

שיאהב יעקב את יוסף, וישנאוהו אחיו, וימכרו אותו לישמעאלים, ויורידוהו למצרים, וישמע יעקב שיוסף חי במצרים וירד עם השבטים,

מפתח נושאים פרשת וישב תשפ"ג

א, יסוד מוסד בעקידה הגזירה מאתו ית' ההשתלשלות ע"י בחירה
ב, הירידה למצרים והיציאה היו ע"י כותונת
ג, המעשה ברפ"י ונהר גינאי מרומז בכתוב הפך ים ליבשה מהרש"א
ד, יעקב אבינו נזכר בדברים הללו והיו מעיו מתחתכין
ה, ביאור כפ"פ אילו היה יודע ראובן שהקב"ה יכו' על כתיפו היה מביאו
ו, ביאור וישמע ראובן ע"ד ר' יוחנן שמע ובהפלאה והר"ר שמעלקי מצאתיו
ז, ההבדל בין לשלום ובשלוש מבואר בפסוקים
ח, ביאור בהבדל בין בשלום ולשלום
ט, שוב מצאתי בהכותב וביאור אחים בהספידא דהתם קאימנא
י, ווי אבדה נפש הוא בכניסת השבת בבואי בשלום ע"ד השל"ה הקדוש
יא, אכילת ארבעס בליל שבת
יב, הקשר בין קנאת האחים לקושי השעבוד במצרים
יג, כמה יוסף איכא בשוקא מרומז בכתוב קחה לי עגלא משולשת
יד, יוסף קיבל את בגדו בחזרה כשנתנו עצמותיו בעור של כבש
טו, כדברה אליו יום יום ביאור החידושי הרי"ם בשם הרבי ר' ברוך ממזיבוו זצוק"ל
טז, מה בין יצר טוב ליצר הרע ביאור בגימטריה
יז, ביאור שלשלת בוימאן ע"ד היה יעקב אבינו עתיד לירד בשלשלאות של ברזל
יח, עשרה טעמים לשלשלת בוימאן מבנו של הקדושת לוי
יט, ראשי תיבות מהחיד"א על הכתוב ואין איש
כ, ביאור החיד"א בשם זקיננו בהראה אותי אלוקים
כא, עשרה הרוגי מלכות הם תחת השבטים והרמז לרבי עקיבא ממוהר"ר שמשון מאוסטרופולי

כמו שהיה הענין אצל פרעה, שאף על פי שגזר על ישראל שיגלו בארץ לא להם (בראשית ט"ו), לא גזר על פרעה שיעשה כך, כי הרבה צדדים יש במה שיוכל זה להתקיים זולתו, וכן בכל כיוצא בזה,

ומטעם זה אין שום המלט לאנשים האלה בני יעקב, במה ששנאו את יוסף אחיהם ויקנאו בו ומכרוהו לישמעאלים, כי עם שהאלקים עשה חפצו בהם, ושתק והסכים לדבריהם ולא הראה בהם, מכל מקום לא היו מוכרחים במעשיהם, **אבל היו בחיריים לגמרי בלי שום ספק,**

והנה היה זה הענין **מבואר** ביותר מירידת יעקב ובניו מצרימה, כי הנה היא היתה מחשבה קדומה מכוונת מאתו יתברך, מאז דבר אותה אל אברהם אבינו בין הבתרים, אל כוונה שיבא זכרונה בתחלת ביאור פרשת ואלה שמות ב"ה, והנה לא הוכרחו השבטים בדבר ממה שעשו אצל יוסף, **אבל הכל עשו ברצון נפשם וחפשות בחירתם,** ע"כ בעקידת יצחק,

גם אם גזר הקב"ה הגלות על זרעו, ובקש הקב"ה לקיים מה שאמר לו לאברהם בין הבתרים (בראשית טו) ידוע תדע כי גר וכו', בכ"ז תלה העלילה בהם, מכיוון ואינם מוכרחים לפעולות אלא בחיריים לעשותם, **הוי נורא עלילה על בני אדם,** ע"כ,

במשל המובא בתנחומא כי הירידה למצרים **נמשלה לעגל,** יש לכוון הכתוב (ירמיהו פרק מ"ו **כ"י**) **"עגלה יפה פיה מצרים"**

ב, הירידה למצרים והיציאה היו ע"י כותנות

כתיב (בראשית ל"ז ג') **ועשה לו כתנת פסים,**

כתיב (בראשית ל"ז ל"ב) **הכר נא הכתנת בנד,**

כתיב (בראשית ל"ט י"א) **ויעזוב בגדו אצלה,**

בגלל כותנות ירדו למצרים

איתא בגמרא (שבת י" ע"ב), **כתיב** (בראשית ל"ז ג') **ועשה לו כתנת פסים,** בשביל משקל שני סלעים מילת שנתן יעקב ליוסף יותר משאר בניו, נתקנאו בו אחיו, ונתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים, ע"כ,

יהודה קידש ש"ש ע"י הכתנות ועל הים

וישתעבדו שם, הוי ויוסף הורד מצרימה אל תקרי הורד אלא הוריד את אביו והשבטים למצרים,

א"ר תנחומא למה"ד לפרה שמבקשין ליתן עול בצוארה והיא מונעת העול מן צוארה, מה עשו נטלו את בנה מאחריה ומשכו אותה לאותו מקום שמבקשין בו לחרוש והיה העגל גועה, שמעה הפרה בנה גועה הלכה שלא בטובתה בשביל בנה, כך הקב"ה היה מבקש לקיים גזירת ידוע תדע והביא עלילה לכל אלו הדברים וירדו למצרים ופרעו את השטר לכך נאמר ויוסף הורד מצרימה הוי **נורא עלילה,** ע"כ,

ביאור העקידה אם נגזרה גזירה למה נורא עלילה

בספר עקידת יצחק (שער כ"ח) **תוכן דבריו הם,** כי רצונו וגזרתו ית' **בו יבוא,** ואין מונע, אבל הדרך להגיע אליהם ע"י פעולות בני אדם אינו מוכרח מאתו ית', כי אם **מרצון ובחירת האדם,** ולכן, גם אם גזרה חכמתו ית' הירידה למצרים בגזירת בין הבתרים, אין הכרח לשבטים לשנוא את יוסף ולהביא לביצוע הפעולות, **ועשו זה מרצונם,** כי הרבה דרכים למקום,

יבואר שהכוונת האלוקיות בהגעת הענינים הכוללים, לא יכריחו הפעולות החלקיות אשר על ידי האנשים,

עם היות שבחירת האדם היא משוטטת בכל חלקי המעשים כאשר עם לבבו, הנה היא אינה יכולה להטות המשפט האלקי הכולל אשר גזרה חכמתו,

היותר נמנעים מכולם, הם שיוכל האדם למנוע מהגיע הרצון האלקי בכל הענינים הכוללים אשר גזרה חכמתו מציאותם בעולם, אשר אליהם כיון בתחלת הוייתו, וכמו שאמר המשורר בפירוש (תהלים לג) כי הוא אמר ויהי הוא צוה ויעמוד, ה' הפיר עצת גוים וכו', עצת ה' לעולם תעמוד וכו', **ומכאן קצת טענה לבטל הבחירה מהאדם,** כי אחר שהענינים הכוללים הם הכרחיים, והכוללים לא יגיעו כי אם על ידי החלקים, לפי שאין בכלל אלא מה שבפרט, הנה אם כן הכל הוא הכרחי,

כוונתו יתברך בענין הכולל, אינה מכרחת חלקי המעשה הפרטיים לאנשים, אבל כל אחד הולך לתומו ועושה כפי חפצו ורצונו, ואם יחדלו אלה מעשות, לא ימנע מפני זה הגעת התכלית על יד אחרים,

פרפראות פאר

איתא בגמרא (סוטה דף י עמוד ב), א"ר חמא ברבי חנינא, **בהכר** בישר לאביו **בהכר** בישרוהו, בהכר בישר, **הכר נא הכתנת בנך היא**, בהכר בישרוהו "הכר נא למי" אמרה ליה, בבקשה ממך, **הכר פני בוראך** ואל תעלים עיניך ממני, **ויכר יהודה ויאמר צדקה ממני** – יהודה קדש ש"ש כיון שהודה ואמר **צדקה ממני**, ע"כ,

איתא בגמרא (סוטה ל"ו ב'), **יהודה קידש שם שמים**, (על הים, רש"י), **במה שירד נחשון תחלה לים**,

יוסף קידש ש"ש ע"י הכתנת ועל הים

איתא בגמרא (סוטה ל"ו ב'), **יוסף קידש שם שמים דכתיב** (בראשית ל"ט י"א) ויהי כהיום הזה וגו' **ויעזוב בגדו אצלה וינס**,

איתא במדרש, (ילקוט שמעוני תהלים, פרק קיד המשך רמז תתעג), "הים ראה וינס" מה ראה, **ארונו של יוסף יורד לים**, אמר הקב"ה, **ינוס מפני מי שנס**, שנאמר (בראשית ל"ט י"ב) ויעזוב בגדו בידה וינס ויצא החוצה, ע"כ,

הירידה והיציאה היו ע"י כותנת

מבואר, שהירידה היתה ע"י הכותנת, ובזכותם של יהודה ויוסף שקידשו שם שמים ע"י **הכותנת** נקרע הים ויצאו ממצרים, לקיים מה שנאמר **במה שהוא מכה הוא מרפא**,

כדאיתא במדרש (תנחומא פרשת בשלח סימן יח), **כתיב**, (ירמ"י ל יז), "כי אעלה ארוכה לך וממכותיך ארפאך נאום ה'", **במה שהוא מכה הוא מרפא**, עכ"ל המדרש,

ג, המעשה ברפב"י ונהר גינאי מרומז
בכתוב הפך ים ליבשה מהרש"א

ביאור המהרש"א בכתוב המובא לעיל

כתיב (תהלים סו ו) "הפך ים ליבשה, בנהר יעברו ברגל, שם נשמחה בו, משל בגבורתו עולם, עיניו בגוים תצפינה, הסוררים אל ירומו למו סלה",

הנס שנעשה לרפב"י בנהר גינאי

איתא בגמרא (חולין דף ז/א) רבי פנחס בן יאיר הוה קאזיל לפדיון שבויין, **פגע ביה בגינאי נהרא**, אמר ליה גינאי חלוק לי מימד ואעבור בך, אמר ליה, אתה הולך לעשות רצון קונך ואני הולך לעשות רצון קוני, אתה ספק עושה ספק אי

פרשת וישב תשפ"ג

אתה עושה אני ודאי עושה, אמר ליה, אם אי אתה חולק, גוזרני עליך שלא יעברו בך מים לעולם, חלק ליה, אמר רב יוסף, כמה נפיש גברא ממשה ושתין רבוון, שנחלק להן ים סוף.

הנס שנעשה לנושא החיטים לפסח

הוה ההוא גברא דהוה דארי חיטי לפיסחא, אמר ליה חלוק ליה נמי להאי דבמצוה עסיק, חלק ליה,

הנס שנעשה לההוא טעיא

הוה ההוא טייעא דלווה בהדיהו, אמר ליה חלוק ליה נמי להאי, דלא לימא כך עושים לבני לוי, חלק ליה,

כתב המהרש"א (חולין דף ז/א ד"ה א"ל חלוק), יש לנו רמז בנס זה בקרא (בסי תהלים ס"ו ו), גבי קריעת ים סוף, שאמר הכתוב, (תהלים סו ו)

"**הפך ים ליבשה**", היינו קריעת ים סוף,

"**בנהר יעברו ברגל**" היינו האי נהרא גינאי שעברו בו רבי פנחס וההוא דדרי חיטי, והיינו

"**שם נשמחה**" לשמחת יו"ט דפסחא, ואמר "**מושל בגבורתו עולם**", לשנות הטבעים,

"**עיניו בגוים חצפינה**", היינו, גם לההוא טייעא שיעבור שם, משום

ד"הסוררים" שהוא הטייעא,

"**אל ירומו פיהם**" לגבי שמיא, כמ"ש כך עושין לבני לוי, עכ"ל המהרש"א.

ד, יעקב אבינו נזכר בדברים הללו
והיו מעיו מתחתכין

איתא במדרש (בראשית רבה וישב פרשה פ"ד אות י"ג), **כתיב** (בראשית ל"ז י"ג) ויאמר ישראל אל יוסף הלא אחיך רועים בשכם וגו', לך נא ראה את שלום אחיך וגו', ר' תנחומא בשם ר' ברכיה נהג בו בכבוד, **כמורא האב על הבן**, ויאמר לו הנני, א"ר חמא בר חנינא **הדברים הללו היה יעקב אבינו נזכר ומעיו מתחתכין**, יודע היית שאחיך שונאים אותך והיית אומר לי הנני, ע"כ,

פירוש, שיוסף נהג בכבוד באביו ונזדרז לעשות רצונו, והיה אביו מתפעל מכך, והיו מעיו

מבואר, שמה שאמר הכתוב "למען הציל אותי", היו דברי רוח הקודש, כמו שכתב רש"י (בראשית ל"ז כ"א), שנאמר ע"י רוח הקודש, וראובן ידע שהדבר נאמר ע"י רוח הקודש,

רוח הקודש צווחת ואמרת

אך מחשבתו של ראובן היתה, מכיוון ורוח הקודש שנסתלקה מיעקב אבינו צווחת ואומרת מתי אבוא ואראה פני יעקב אבינו, ולפי שביקשה רוח"ק לחזור אל יעקב אבינו, היתה רוח הקודש אומרת, למען הציל אותי ולהשיבו אל אביו,

אבל הקב"ה דעת אחרת היתה עמו

שאינן זה הזמן לגלות ליעקב אבינו כי יוסף חי, מכיוון והקב"ה היה בחרם,

ומכיוון וידע ראובן על החרם, וגם ידע שהקב"ה לא גילה לאף אחד, א"כ שמא אין הקב"ה בדעה אחת עם רוח הקודש, ועל זה אמר ראובן, אילו היה יודע ראובן שהקב"ה דייקא, כותב עליו להצילו מידם, ולא רוח הקודש, היה מצילו,

אבל מכיוון והקב"ה לא הסכים עדיין, ורק רוח הקודש היתה צווחת ואומרת למען הציל אותי, מכיוון ורוח"ק רצתה לבוא אל ביתו של י"א, לפיכך לא היה טוענו על כתיפו ומוליכו אצל אביו,

וזהו, אלו היה ראובן יודע, "שהקודש ברוך הוא", דייקא, רוצה בכך ומכתיב עליו, וישמע ראובן ויצילהו מידם, ולא רוח הקודש, היה טוענו על כתיפו ומוליכו אצל אביו.

ו, ביאור וישמע ראובן ע"ד ר' יוחנן שמע ובהפלאה והר"ר שמעלקי מצאתיו

כתיב (בראשית ל"ז כ"ב) "השליכו אתו אל הבור הזה, אשר במדבר ויד אל תשלחו בו למען הציל אתו מידם להשיבו אל אביו, ויקחהו וישלכו אתו הברה",

כתיב (בראשית מ"ב כ"ב) "ויען ראובן אתם לאמר, הלוא אמרתי אליכם לאמר אל תחטאו בילד, ולא שמעתם וגם דמו הנה נדרש",

מתחתכין שאעפ"י שידע שאחיו שונאים אותו, היה מזדרז לעשותם,

גירסת הרד"ל, שלא כמורא האב על הבן, פירוש, שיעקב אמר לו בלשון כבוד ובקשה, לך נא, ולא דרך גזירה כמורא האב על הבן, ובכ"ז מרוב צדקותו וזהירותו בכבוד אביו מיהר לקיים רצונו, וזהו שאמר אח"כ, הדבר הזה היה יעקב נזכר, והיה מצטער שהוא גרם לזה.

ה, ביאור כפ"פ אילו היה יודע ראובן שהקב"ה וכו' על כתיפו היה מביאו

איתא במדרש (ויקרא רבה פרשה ל"ד פסקה ח'), אלו היה ראובן יודע שהקודש ברוך הוא, מכתיב עליו (בראשית ל"ז כ"א) וישמע ראובן ויצילהו מידם היה טוענו על כתיפו ומוליכו אצל אביו, ע"כ

והקשו המפרשים, איך אפשר לומר על ראובן, שרק אילו ידע שהקב"ה מכתיב עליו, וישמע ראובן ויצילהו מידם, רק אז היה טוענו על כתיפו ומוליכו אצל אביו, וכי מבלעדי שיהיה כתוב עליו אין צורך להצילו,

יש לבאר ע"ד פרקי דרבי אליעזר

איתא בפרקי דרבי אליעזר (פרק ל"ח) (וכן איתא בתרגום יהונתן) אמרו האחים, נשים חרם בינינו שאין אחד ממנו מגיד הדבר ליעקב אבינו, אמרו ביניהם ראובן אין כאן, בנימין אין כאן, ואין החרם מתקיים אלא בעשרה, ואנו תשעה, אם כן היאך נעשה, שתפו המקום עמהם והיו עשרה, וחרמו ביניהם שלא יגיד שום אחד מהם סוד זה ליעקב,

כשחזר ראובן, ויגידו לו אחיו הדבר שעשו ואת החרם שהחרימו, ושתק, וגם הקב"ה שתק, ומפני החרם לא הגיד הדבר ליעקב, ובעוון מכירת יוסף בא רעב לארץ ישראל שבע שנים, וירדו אחי יוסף לשבר אוכל במצרים ומצאו את יוסף שהוא חי, והתירו את החרם, ושמע יעקב על יוסף שהוא חי, וחיתה רוחו של יעקב, ע"כ,

איתא במדרש (תנחומא וישב פרק ב') כתיב (בראשית מ"ה כ"ז) ותחי רוח יעקב אביהם, וכי מתה היתה, אלא שחיתה מן החרם, ושרתה בו רוח הקודש שנסתלקה הימנו, ע"כ,

לאילפא שמע מר מידי, אמר ליה לא, אמר מדשמעי אנא ואילפא לא שמע ש"מ לדידי קיימא שעתא, י"ל דראובן שמע זה הבת קול והם לא שמעו לכך אמר ראובן דש"מ שעליו להצילו לכך ויצילהו מידם, **עכ"ל בספר פנים יפות**,

ובספר שמן הטוב ה"ה דברי תורתו של הרבי ר' **שמלקי מניקלשבורג**, שנלקטו ע"י הר"ר אברהם שמחה בונם חיים מיכלזאהן, והודפס בפטרקוב בשנת תרס"ה, מביא הפירוש בזה הלשון שכתב הפנים יפות, אך לא כתב כי אמר זאת בשם אא"ז.

ז, ההבדל בין לשלום ובשלום מבואר בפסוקים

כתיב (בראשית ל"ז ד'), "ויראו אחיו כי אותו אהב אביהם מכל אחיו וישנאו אותו ולא יכלו דברו **"לשלום"**,

כתיב (בראשית ל"ז י"ח), "ויתנכלו אתו להמיתו",

איתא בגמרא (מועד קטן כ"ט ע"א) אמר רבי לוי בר חיתא, הנפטר מן המת לא יאמר לו לך **לשלום** אלא לך **"בשלום"**, הנפטר מן החי לא יאמר לו לך **בשלום** אלא לך **"לשלום"**,

אפשר לומר, דלפיכך לא יכלו אחיו דברו **"לשלום"**, מכיון דהנפטר מן החי אומר לך **לשלום**, והם נתכונו להמיתו, כמ"ש **ויתנכלו אתו להמיתו**, והנפטר מן המת, אומר לו לך **בשלום**, וזהו הפירוש ולא יכלו דברו **"לשלום"**,

מה שאמר יעקב (בראשית כ"ח כ"א) ושבתי **בשלום** ולא **לשלום** כפי שצ"ל הנפטר מן החי, צ"ל לפי שאמר על עצמו ולא אמר לאחר שנפטר ממנו, ולקמן יתיישב בדרך אחר,

כונת יעקב באומרו לך נא ראה את שלום

כתיב (בראשית ל"ז י"ד) "ויאמר לו לך נא ראה את שלום אחיך",

עפ"י דברינו אפשר לפרש

כי יעקב אמר ליוסף, מכיוון וקודם בסיפור החלום, לא רצו לומר לך, **"לשלום"**, אלא רצו לומר לך, **"בשלום"**, כמו שפירשנו,

וקשה, לאחר שאמר ראובן לאחים להשליכו אל הבור, והם עשו זאת, איך אמר **"ולא שמעתם"**, הרי האחים עשו בדיוק כפי שאמר להם ראובן, ומהו **ולא שמעתם**, וכתב בפרקי דרבי אליעזר (פרק לח) **ושמעו לו אחיו**,

יש לבאר עפ"י מעשה שהיה

איתא בגמרא (תענית כ"א ע"א) אילפא ורבי יוחנן הוו גרסי באורייתא, דחיקא להו מילתא טובא (הגיעו לעניות), אמרי, ניקום וניזיל וניעבד עיסקא (נלך ונעשה עסק), ונקיים בנפשין אפס כי לא יהיה בך אביון,

אזלו אותבי תותי גודא רעיעא הוו קא כרכי ריפתא (ישבו תחת כותל רעוע ואכלו), אתו תרי מלאכי השרת, שמעיה (שמע) רבי יוחנן דאמר חד לחבריה נישדי עליהו האי גודא ונקטלינהו, שמניחין חיי עולם הבא ועוסקין בחיי שעה (נפיל עליהם הכותל על שעוזבים את לימוד התורה), אמר ליה אידך, שבקינהו דאיכא בהו חד דקיימא ליה שעתא (רש"י, עתיד להתגדל, ואין זמנו למות), רבי יוחנן **שמע, אילפא לא שמע**, אמר ליה רבי יוחנן לאילפא, שמע מר מידי, אמר ליה לא, אמר **מדשמעי אנא ואילפא לא שמע**, שמע מינה לדידי קיימא לי שעתא, ע"כ, עיי"ש,

לפי"ז מתבהר הדבר כפתור ופרח

וישמע ראובן, פירוש, **שראובן שמע את מה שרוח הקודש** אומרת **למען הצילו מידם**, וחשב ראובן **שכולם שמעו** את דבר רוח הקודש, שיש להצילו, וכך הלך אל אביו ביודעו כי לא יעשו דבר עם יוסף, אך, כאשר חזר וראה שיוסף איננו והוא נמכר, הבין שהאחים **לא שמעו** את דבר רוח הקודש להשיבו אל אביו, ולכן לא הצילוהו, וזה מה שאמר אליהם ראובן, **ולא שמעתם**, פירוש, **שלא שמעתם** את דבר רוח הקודש, ע"ד רבי יוחנן **שמע אילפא לא שמע**, וזהו שאמר **ולא שמעתם**. ולא קשה מידי,

וביותר הדבר מדויק, דכתיב **"ולא שמעתם**, ולא כתיב **ולא שמעתם אלי"**.

שוב מצאתי פירוש זה בספריהם של האחים הק' בעל הפלאה והרבי ר' שמעלקי מניקלשבורג

בספר פנים יפות (בראשית פרק ל"ז פסוק כ"ז) כתב **ושמעתי מאא"ז** ז"ל דהיינו דכתיב בתר הכי וישמע ראובן ויצילהו מידם, ע"ד שאחז"ל גבי אילפא ור' יוחנן בתענית דף כ"א [ע"א] ר' יוחנן שמע ואילפא לא שמע, אמר ליה ר' יוחנן

ביאור ההבדל בין לשלום ובשלום

ביאור העניין, בהקדם, מאמר החכם (קהלת פרק ז' א') "**טוב שם משמן טוב ויום המות מיום הולדו**", כי האדם כל ימי חיותו, מיום הולדו עד יום מותו לעמל יולד, וצריך לעמול **להשלים** עצמו, וזהו **לשלום**, **להשלים** עצמו,

אך כאשר הולך אדם לבית עולמו, וכבר אינו חי, ה"ה נשאר באותה **השלמה**, **שהשלים** עצמו בימי חייו, ואינו יכול להשלים את עצמו עוד,

ופירוש המילה **בשלום**, במה שהשלים עצמו כבר, וזה ההבדל בין **לשלום**, **ובשלום**, ולכן **הנפטר מן החי**, אומר לו **לך לשלום**, פירוש שילך **להשלים עצמו**, הנפטר מן המת יאמר לו **לך בשלום**, במה שהשלים עצמו כבר,

ביאור למה למידים מיתרו

עפ"י הסבר זה, אפשר להבין למה למידים דבר זה דוקא **מיתרו**, משום שיתרו, שכל ימיו חיפש וחיפש ואף ניסה בכל ע"ז שיש, עד שהגיע לאמת, וכך ביקש תמיד **להשלים** עצמו, ולכן ממנו יש ללמוד מהו **לך לשלום**, כלומר **להשלים** עצמו.

ט, **שוב מצאתי בהכותב וביאור אחים בהספידא דהתם קאימנא**

איתא בגמרא (שבת דף קנג עמוד א) אמר ליה רב לרב שמואל בר שילת, **אחים בהספידא, דהתם קאימנא**

כתיב (קהלת פרק ז' פסוק א – ב) **טוב שם משמן טוב ויום המות מיום הולדו**, טוב ללכת אל בית אבל מלכת אל בית משתה באשר הוא סוף כל האדם והחי יתן אל לבו,

מבואר, כי שני פסוקים אלו, לכאורה אין קשר ביניהם, אך בפירוש הספורנו מבאר כי הפסוק השני הוא המשך של הראשון וכך כתב,

(ספורנו קהלת פרק ז' פסוק א' ב') **טוב שם הנקנה בעיון ובמעשה משמן טוב למשות**,

ויום המות מיום הולדו, ואותו שם טוב הוא יותר טוב **ביום המות** שכבר נשלם בעל השם ולא יקרה לו קלקול, **מיום הולדו**, אותו השם טוב שלא נשלם עדיין ולפעמים יתקלקל, כאמרם ז"ל אל תאמן בעצמך עד יום מותך,

אמר לו, לך נא ראה את **שלום** אחיך, האם דעתם ממשיכה כאז, לומר לך **בשלום**, כנפטר מן המת, או דעתם השתנתה לומר לך, **לשלום**, כנפטר מן החי, כלומר הינם כבר רוצים שתחיה, וזהו, לך נא ראה, את **שלום** אחיך, מהו **השלום** של עכשיו, **לשלום** או **בשלום**, והוסיף ואמר לו **והשיבני דבר**, כלומר, ששיבנו אם דעתם לומר **לשלום** או **בשלום**,

אלא, מכיוון והורד מצרימה, לא היה סיפק בידו להשיב לאביו על שאלתו אם דעתם לומר **לשלום** או **בשלום**,

עלו לשלום אל אביכם ונתקימה הבקשה

ולבסוף קיים את בקשת אביו שאמר, והשיבני דבר אם כונתם לשלום או בשלום,

וכך מצינו, לאחר שאמר יהודה (בראשית מ"ד ט"ז), האלקים מצא את עון עבדיך, ונתחרטו על מכירתו, אמר יוסף לאחיו, ואתם עלו **"לשלום"** אל אביכם, כלומר, אמרו לאבי, שפניכם **לשלום**, ולא **בשלום**, **ובכך השיב יוסף לאביו על מה שאמר לו והשיבני דבר**.

ח, **ביאור בהבדל בין בשלום ולשלום**

איתא בגמרא (ברכות ס"ד ע"א), אמר רבי אבין הלוי, **הנפטר מחברו אל יאמר לו לך בשלום** אלא **לך לשלום**, שהרי יתרו שאמר לו למשה לך **לשלום** עלה והצלית, דוד שאמר לו לאבשלום לך **בשלום** הלך ונתלה, ואמר רבי אבין הלוי,

הנפטר מן המת אל יאמר לו לך לשלום אלא **לך בשלום**, שנאמר ואתה תבוא אל אבותיך **בשלום**, ע"כ,

איתא בגמרא (מועד קטן כ"ט ע"א), אמר רבי לוי בר חיתא, **הנפטר מן המת**, לא יאמר לו **לך לשלום**, אלא **לך בשלום**,

הנפטר מן החי, לא יאמר לו **לך בשלום**, אלא **לך לשלום**, הנפטר מן המת לא יאמר לו **לך לשלום** אלא **לך בשלום**, שנאמר ואתה תבוא אל אבותיך בשלום,

הנפטר מן החי לא יאמר לו **לך בשלום** אלא **לך לשלום**, שהרי דוד שאמר לאבשלום **לך בשלום** הלך ונתלה, יתרו שאמר למשה **לך לשלום** הלך והצלית, ע"כ,

וי אבדה נפש הוא בכניסת השבת דברי השל"ה

כתב השל"ה הק', ומובא ברבים מספרי חסידות בבאור הלשון, כיון ששבת ווי אבדה נפש, דקאי על כניסת השבת,

וכך כתב השל"ה הק', (הגהות למסכת שבת - יג), והואיל ואתא לידי המאמר הזה, אפרשנו,

במוצאי שבת כיון ששבת ווי אבדה נפש (בלשון עבר), היה לו לומר וי שיאבד מנפש (בלשון עתיד) אלא הפירוש, כיון שנכנס שבת ורואה מעלת הנשמה יתירה, אז מבין ווי היה לו למפרע, במוצאי שבת כשנאבד הנפש ממנו, עכ"ל השל"ה, וכן נמצא בהרבה מספרי יסודות החסידות, דקאי על כניסת השבת,

לפי"ז אפשר לומר, דלפיכך אומרים בכניסת השבת בואי בשלום, כנפטר מן המת, דכיון ששבת, וכפירושם ז"ל דקאי אכניסת השבת, הויא ליה, ווי אבדה נפש. כנפטר מן המת.

עד"ז יש לומר, מה שאומרים בתפילת ערב שבת וינוחו "בה", עפ"י הא דאיתא בגמרא (בבא מציעא דף לעמוד ב) והודעת להם - זה בית חייהם, את הדרך - זו גמילות חסדים, אשר ילכו - זה ביקור חולים, בה - זו קבורה, וכו', י"ל מכיוון ופירשו ווי אבדה נפש שהוא בכניסת השבת, וביארנו דלפיכך אומרים בשלום כנפטר מן המת, לפיכך אמרינן בתפילה וינוחו בה, שזו קבורה,

יא, אכילת ארבעס בליל שבת

גם יש לומר, השתא דאתינן להכא, דאמרינן מכיוון שזו קבורה, לפיכך אוכלים בליל שבת ארבעס, כפי שאוכלים מאכל אכלים שהוא מאכל עגול בחזרה מהקבורה.

יב, הקשר בין קנאת האחים לקושי השעבוד במצרים

כתיב (בראשית ל"ז ג-י"א), "וישראל אהב את יוסף מכל בניו, כי בן זקנים הוא לו ועשה לו תנת פסים, ויקנאו בו אחיו",

איתא בגמרא (שבת י" ע"ב), לעולם אל ישנה אדם בנו בין הבנים, שבשביל משקל שני סלעים מילת שנתן יעקב ליוסף יותר משאר בניו,

ולכן טוב ללכת אל בית אבל ששם יסופר סוף שם המת לטוב או לרע והחי יתן אל לבו להשתדל שיהיה שם שלו טוב בסופו,

ביאור הכותב בעין יעקב בהבדל בין לשלום ובשלום

הוספה מהכותב בעין יעקב, (סוף מסכת ברכות) כפי אשר נמצא בדפוס ווינציא שנת שכי"ו לפ"ק, ראוי לכתוב במקום זה זכרון ענין המפורסם בפי הדורשים בביאור הנפטר מן המת אל יאמר לו לך לשלום, וכפי הפשט הוא טעם אמיתי ונכון, בנוי על שורש אמתי הקדום אצלנו, והוא כי כל איש ישראל חייב להשתדל בהיותו בחיים לעשות רצון אבינו שבשמים בעיון ובמעשה, ועולם הבא הוא עולם הגמול כמו שאמרו ז"ל עירובין כ"ב היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם,

וא"כ יתחייב לכל נפטר מן המת שלא יאמר לו לך לשלום שהכונה בו להשתדל איך ישיג השלום אלא לך בשלום שר"ל לך עם השלום אשר יגעת בו בהיותך בחיים

ומטעם זה הנפטר מן החי יאמר לו בהפך לך לשלום שר"ל להוסיף על שלמותך כל ימי חיך ואל יאמר לו לך בשלום שזה יורה שילך בשלום שכבר דרש עד היום ולא יוסיף עוד ח"ו ע"כ,

ביאור אחים בהספידא דהתם קאימנא

עד"ז יש לפרש דהתם קאימנא כי שם אני עומד, כלומר בחיים חיותי הייתי יכול להלך ולהשלים עוד ועוד, אך עתה אני כבר עומד ואיני יכול להוסיף, וע"ז אמר הכותב טוב לילך אל בית האבל, כי בהספד אפשר לשמוע כבר את מה שלא יוכל להתקלקל.

י, ווי אבדה נפש הוא בכניסת השבת בבואי בשלום ע"ז השל"ה הקדוש

יש להבין, למה בקבלת שבת כאשר מקבלים פני שבת מלכתא, נקטינן בלשון בואי בשלום, באותו הלשון שאומר הנפטר מן המת, והיה צריך לומר בואי "לשלום", ויש לבאר,

איתא בגמרא (ביצה ט"ז ע"א), אמר רבי שמעון בן לקיש, נשמה יתירה נותן הקדוש ברוך הוא באדם ערב שבת ולמוצאי שבת נוטלין אותה הימנו, שנאמר שבת וינפש, כיון ששבת ווי אבדה נפש, (וינפש - דרשינן ליה אוי על הנפש שהלכה לה, רש"י),

נתקנאו בו אחיו ונתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים,

קושיה ותירוץ התוספות

הקשו התוס', (שבת י" ע"ב ד"ה נתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים), ואף על גב דבלאו הכי נגזר, דכתיב (בראשית טו) **ועבדום וענו אותם, ותירצו התוספות,** שמא לא היה נגזר עליהם **עינוי כל כך** אלא ע"י זה,

מבואר, כי **הקושי של השעבוד** היה בגלל קנאת האחים,

הקשר בין קנאת האחים, לבין קושי השיעבוד,

כתיב (שיר השירים פרק ח' פסוק ו'), כי עזה כמות אהבה **קשה כשאל קנאה**

פירש רש"י, קנאה בכל מקום לשון אחיזת הלב לנקום נקם.

אמירותיו של פרעה כשראה את בני מתרבים

כתיב (שמות פרק א'), "ויאמר אל עמו הנה עם בני ישראל רב ועצום ממנו, הבה נתחכמה לו" **אמירה ראשונה היתה,** "למען ענתו בסבלתם, ויעבדו מצרים את בני ישראל בפרך, וימררו את חייהם בעבדה קשה" וגו', **אמירה שניה היתה,** ויאמר בילדכן את העבריות וראיתן על האבנים אם בן הוא והמתן אתו ואם בת הוא וחיה,

למה נצטרך לו קושי השעבוד לחששו על רבוי בני

יש להבין, הרי חששו של פרעה היה מרבוי של עם ישראל, וע"ז גזר גזירה כל הבן הילוד כדי של יתרבו, א"כ מה יתן לו ומה יוסיף לו לצורכו שעם בניי לא יתרבו, הגזירה של **קושי השעבוד,** מלבד רוע לבבו,

אלא צריך לומר, מכיון וקשה כשאל קנאה ופירש רש"י, קנאה בכל מקום לשון אחיזת הלב לנקום נקם, לכן, גם אם הפתרון שלא יתרבו בניי הוא הגזרה כל הבן הילוד, לא נחה דעתו מקנאתו על רב ועצום ממנו, ורצה לנקום נקמתו מתוך קנאתו, נמצא שקושי השעבוד היה בגלל קנאת פרעה בבניי,

ובכך מובנים דברי התוס' שאמרו, שבגלל קנאה נגרם קושי השעבוד, ונגרם הדבר גם ע"י קנאת פרעה בבני ישראל, וזה הקשר בין הקנאה של האחים, שע"י קנאתם גרמו לקושי השעבוד במצרים.

יג, כמה יוסף איכא בשוקא מרומז בכתוב קחה לי עגלא משולשת

איתא בגמרא (שבת י" ע"ב), לעולם אל ישנה אדם בנו בין הבנים, שבשביל משקל שני סלעים מילת שנתן יעקב ליוסף, יותר משאר בניו, נתקנאו בו אחיו, ונתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים, ע"כ,

כתבו התוס' ואע"ג דבלאו הכי נגזר בברית בין הבתרים, דכתיב (בראשית ט"ו), "ועבדום וענו אותם", ומתרחץ עי"ש,

מבואר, דהירידה למצרים היה עפ"י גזירת בין הבתרים, ושינוי ששינה יעקב את יוסף בין בניו, היה חוליה בשרשרת הירידה למצרים, כאמרם נתגלגל הדבר וירדו אבותינו וגו',

רב יוסף השווה עצמו ליוסף הצדיק כיון דשמו כשמו

איתא בגמרא (סנהדרין מ"ב ע"א), קרי רב יוסף אנפשיה "ורב תבואות בכח שור",

כתבו התוספות (סנהדרין מ"ב ע"א ד"ה קרי רב יוסף אנפשיה) "ורב תבואות בכח שור" - משום דיוסף איקרי בכור שור כדכתיב (דברים לג) "בכור שורו הדר לו" ובעל שמועות הוא בעל חטין, (פירוש תבואה) כדאמר (הוריות י"ד ע"א)

הכל צריכין למרי חטיא ואמרינן בשילהי הוריות (שם) **דרב יוסף סיני.** ע"כ,

מבואר, דרב יוסף השווה עצמו ליוסף הצדיק,

איתא בגמרא (פסחים ס"ח ע"ב), רב יוסף ביומא דעצרתא אמר, עבדי לי עגלא תלתא, אמר, אי לאו האי יומא דקא גרים כמה יוסף איכא בשוקא, ע"כ,

מה נתכווין כשביקש דוקא עגלא תלתא

כך אפשר לפרש דברי רב יוסף לרמז על יוסף הצדיק דשמו כשמו כדברי התוס', וע"ז אמר,

עבדי לי עגלא תלתא, דבברית בין הבתרים נאמר (בראשית ט"ו) קחה לי עגלא משולשת, שהיא עגלא תילתא,

ואי לאו האי יומא, שבו נאמר קחה לי עגלא משולשת, שהוא ברית בין הבתרים, ששם

טוב פעם אחת, ודרך יצה"ר לפגוע בו פעם אחר פעם, לכך כדברה אליו יום יום אזי לא שמע שהכיר מי המסית, ע"כ,

נאמרה הירידה למצרים, לא היה צריך להשתלשלות לגלגל הירידה למצרים ע"י שינוי ששינה יעקב את יוסף,

איתא במדרש (בראשית רבה פרשת וישב פרשה פ"ה פסקה ב') ר"ש בר נחמן אמר מפני מה הסמיך מעשה תמר למעשה אשתו של פוטיפר, מה זו לשם שמים אף זו לשם שמים, דא"ר יהושע בן לוי רואה היתה באסטרולוגין שלה שהיא עתידה להעמיד ממנו בן ולא היתה יודעת אם ממנה אם מבתה, ע"כ,

וע"ז אמר, כמה יוסף איכא בשוקא, לא היה צריך לשנות בי את כתונת הפסים כדי שיתגלגל דבר הירידה למצרים, דאי לאו האי יומא של ברית בין הבתרים, הייתי כמו כל יוסף אחר שבשוק.

יד, יוסף קיבל את בגדו בחזרה כשנתנו עצמותיו בעור של כבש

כתיב (בראשית ל"ט ט"ז), ויעזב בגדו אצלי וינס ויצא החוצה, ותנח בגדו אצלה עד בוא אדניו אל ביתו,

איתא במדרש (מובא, בסוטה י"ג ע"א, בתוס' שאנץ שם עה"ג), וז"ל שם, במדרש יש, ששמו עצמות יוסף בתוך עור של כבש, ונכנסה בה באותו עור רוח חיים, והיינו דכתיב נוהג כצאן יוסף, ע"כ,

ובוודאי בגדו של יוסף היה פרוות עור, כבבתי מלוכה, ובק"ס קיבל חזרה את הבגד, שהיה עור של כבש.

ויש רמז מהפסוק, ותנח בגדו אצלה עד בוא אדניו, אל ביתו, וא"ל הכוונה עד שאדון העולם יוציאנו ממצרים, ויביאנו לביתו.

טו, כדברה אליו יום יום ביאור החידושי הרי"ם בשם הרבי ר' ברוך ממזיבוז זצוק"ל

יומא דהילולא ח"י כסלו, תקע"ב

ספקו של יוסף הצדיק בשם הר"ר ברוך זי"ע

טז, מה בין יצר טוב ליצר הרע ביאור בגימטריה

איתא במדרש (בראשית רבה פרשת בראשית פרשה ט סימן ז) רבי נחמן בר שמואל בר נחמן בשם רב שמואל בר נחמן אמר, "הנה טוב מאד", טוב זה יצר טוב, מאוד זה יצר רע, וכי יצר הרע טוב מאד, אתמהא, אלא שאלולי יצר הרע לא בנה אדם בית ולא נשא אשה, ולא הוליד ולא נשא ונתן, וכן שלמה אומר (קהלת ד) כי היא קנאת איש מרעהו. ע"כ,

טו"ב בגימטריה 17
מאוד בגימטריה 51

מבואר שמספר היצה"ר הוא כפול שלוש מהיצה"ט, ומבואר לעיל שהיצ"ט בא פעם אחת, והיצה"ר בא פעם אחר פעם,

וזה נרמז במה שיש שלשלת על וימאן שידע שהוא היצה"ר שמסיתו שהוא כפול שלוש מהיה"ט.

יז, ביאור שלשלת בוימאן ע"ד היה יעקב אבינו עתיד לירד בשלשלאות של ברזל

איתא בגמרא (סוטה דף לו עמוד ב) כתיב (בראשית ל"ט י"ב) ותתפשהו בבגדו לאמר וגוי - באותה שעה באתה דיוקנו של אביו ונראתה לו בחלון וכו',

איתא בגמרא (שבת דף פט עמוד ב) ראוי היה יעקב אבינו לירד למצרים בשלשלאות של ברזל וכו',

מבואר, שיעקב אבינו הפעם הראשונה שירד למצרים היה כשנראה ליוסף בחלון, כדאיתא

כתב בספר שפתי צדיק - פרשת וישב (אות ל"ד) "ויהי כדברה אל יוסף יום יום", מזקני הקדוש מו"ר החידושי הרים ז"ל

בשם, הרבי ר' ברוך ממזיבוז ז"ל, שכמו שאמרו חז"ל (בראשית רבה פרשה פ"ב אות ב') שנתכוונה לשם שמים שראתה באסטרולוגין שלה שעתידה להוליד בן, ואינה יודעת אם ממנה אם מביתה, כן הי' בוודאי ליוסף דמיונות שזהו רצון שמים להגדיל הנסיון, והי' לו ספק אולי יצר טוב מסיתו לזה, ודרך יצר טוב להציע לאדם מעשה

בהראה אותי אלוקים

כתיב (בראשית מ"ח י"א) "ויאמר ישראל אל יוסף ראה פניך לא פללתי והנה הראה אותי אלוקים גם את זרעך",

בספר **כסא רחמים מהחיד"א** על אבות דר' נתן (פרק ט"ז חלק הפירוש) כתב **איתא בגמרא** (סוטה ל"ו ע"ב) **כתיב** (בראשית ל"ט י"ב) "ותתפשהו בבגדו לאמר" וגו' - באותה שעה באתה **דיוקנו של אביו ונראתה לו בחלון**, וכו' וכו',

דרש שמעתי משם מר זקני אבי אבי כמהר"ר **ישע' אזולאי** זלה"ה, שפירש בזה פסוק, "**ראה פניך לא פללתי והנה הראה אותי אלוקים גם את זרעך**" הכונה ראת פניך לא פללתי שח"ו הייתי חושש שמא אתה רשע ואסור להסתכל בפני אדם רשע, אך ההצלה היה והנה **הראה אותי אלהים**, שהראה דיוקני אליך ועיי"כ נצולת מהחטא, עכ"ד.

ויש לרמוז דס"ת מבית הסורים יצא', הוא **אמת** שהוא יעקב אע"ה כמ"ש תתן **אמת** ליעקב שהוא הצילו, ועיי"ז מבית הסורים יצא למלוך, ע"כ **בחיד"א**.

כא, עשרה הרוגי מלכות הם תחת השבטים והרמז לרבי עקיבא ממוהר"ר שמשון מאוסטרופולי

ביאור יצאת נשמתך באחד בילקוט ראובני וממוהר"ר שמשון מאוסטרופולי

איתא בגמרא (ברכות דף סא עמוד ב) בשעה שהוציאו את רבי עקיבא להריגה זמן קריאת שמע היה, והיו סורקים את בשרו במסרקות של ברזל, והיה מקבל עליו עול מלכות שמים. אמרו לו תלמידיו, רבינו, עד כאן, אמר להם, כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה בכל נפשך אפילו נוטל את נשמתך, אמרתי, מתי יבא לידי ואקיימנו, ועכשיו שבא לידי לא אקיימנו? היה מאריך באחד עד שיצתה נשמתו באחד. יצתה בת קול ואמרה: **אשריך רבי עקיבא שיצאה נשמתך באחד**. ע"כ

בספר ניצוצי שמשון מהר"ר שמשון מאוסטרופולי פרשת בחוקותי כתב

כתיב (ויקרא כ"ז ל"ב) "וכל מעשר בקר וצאן כל

בגמרא **דיוקנו של אביו** נראתה לו בחלון כדי להצילו מידה,

לפי"ז יש לרמוז, דלפיכך יש **שלשלת על וימאן**, לרמוז לכך. שהיה ראוי לירד למצרים בשלשלות.

יח, עשרה טעמים לשלשלת בוימאן מבנו של הקדושת לוי

בספר קדושת לוי פרשת וישב, מבן הקדושת לוי מוהר"ר ישראל, וכ"כ מחמת כי ידעתי כי כן היה רצון אאמ"ו הגאון הקדוש נשמתו בגן עדן בחיים חיותו, להכניס דברי בתוך דבריו הקדושים בעת שחיבר ספרו 'קדושת לוי', על כן חלילה לי גם עתה לעבור רצונו הקדוש בגן עדן. דברי בנו, ישראל.

יט, ראשי תיבות מהחיד"א על הכתוב ואין איש

איתא בפסיקתא (קהלת פרק ד פסוק יד) "כי מבית האסורים יצא למלוך כי גם במלכותו נולד רש". כמו יוסף שהיה בבית הסוהר ויצא בכל ארץ מצרים, אבל הכסיל יש גם הוא במלכותו ובעושרו ובכבודו נולד רש, נולד מן השמים גזירה ויהיה רש שירד מגדולתו. למדנו מזה שטוב לאדם שיהיה ילד מסכן וחכם ועוסק במצות, ממלך מאדם עשיר והוא זקן וכסיל ולא שמר המצות, שסופו של זה הצדיק שיהיה עשיר כמלך, אבל הרשע סופו תקלה מעשרו: נולד רש. כענין שנאמר (איוב כז, יט) עשיר ישכב וגו'.

כתב בספר חומת אנך (קהלת פרק ד' טז). מבית הסורים יצא למלוך. דרשוהו על יוסף הצדיק ע"ה. ואמרו רז"ל (סוטה ל"ו ע"ב) **כי דמות אביו יעקב ע"ה נראה לו ועיי"ז ניצול**.

וזאת לפנים רמזתי אני בעניי בפסוק "ויבא הביתה לעשות מלאכתו ואין איש מאנשי הבית שם בבית",

כי תיבות ואין איש ר"ת ו'דמות א'ביו י'עקב נ'ראה א'ל י'וסף ש'ים. ע"כ בחומת אנך.

כ, ביאור החיד"א בשם זקיננו

אשר יעבור תחת השבט העשירי יהיה קדש לה"

ובגמרא (ברכות ס"א) יצתה בת קול ואמרה אשריך רבי עקיבא שיצתה נשמתך באחד,

הנה לכאורה יפלא מקרא קודש הזה א' מה זה שאמר תיבת מעשר והלא קודם שיעבור תחת השבט עדיין לא נקרא בשם מעשר וכך הול"ל וכל בקר וצאן כל אשר יעבור וגו'

ב' מה זה שאמר כל אשר יעבור תחת השבט הלא לא כל בקר וצאן עברו תחת השבט כי רק את העשירי עשה לו סימן בשבט צבוע וא"כ הול"ל וכל בקר וצאן העשירי אשר יעבור תחת השבט יהיה קודש

ג' שהול"ל העשירי יהיה קודש ואז נדע שלה' הוא קודש וכמו שכתוב בסמוך הוא ותמורתו יהיה קודש וכן כמה פעמים נאמר בתורה קדש סתם

אמנם רמז עמוק עמוק רמזה לנו התוה"ק, כי הנה ידוע הוא שעשרה הרוגי מלכות הם היו תמורת עשרת השבטים עבור החטא שעשו שגנבו ומכרו את יוסף וציערו את יעקב אביהם ונתחייבו מיתה,

אמנם קשה הלא במכירת יוסף לא היו רק תשעה שבטים כי הלא יוסף בעצמו לא בכלל זה יחשב ובנימין היה קטן ולא ידע מזה וראובן ג"כ לא היה בשעת המעשה, כי היה יומו לשמש את אביו וא"כ לא היו רק תשעה שבטים שהיה להם חלק בגניבתו ומכירתו ובהגרמת צער ליעקב, וא"כ למה היו עשרה הרוגי מלכות,

אמנם תשובתו ידועה כי אחד היה תמורה כביכול להשכינה, כי השבטים צירפו ג"כ את השכינה עמהם (פדר"א פל"ח זהר וישב קפג): ונסתלקה השכינה מיעקב עד שחזר אליו יוסף, ולא הודיעה השכינה ליעקב, ונמצא שכביכול להשכינה היה ג"כ חלק עמהם בזה,

והנה ידוע שרבי עקיבא הוא היה התמורה לשכינה, א' שהוא היה בן גרים והוא תלוי במדה העשירית מדת מלכות בידוע, **והב'** מחמת שרבי עקיבא דרש את ה' **אלוקיך תירא לרבות תלמידי חכמים** (פסחים כ"ב) **נמצא השוה כבודו לכבוד המקום ב"ה וע"כ היה הוא להש"י,**

וזאת ידוע שרבי עקיבא היה רועה כמ"ש בגמרא (כתובות ס"ב), והבן,

וזהו התגלות רמזי קודש התוה"ק **וכ"ל מעש"ר בק"ר וצא"ן**, ראשי תיבות וידעו כיולם לימה מית עקיבא ש'היה ר'ועה **בקר וצאן**, והיינו ידעו כולם טעם מיתתו של רבי עקיבא, כי באמת **כל אשר יעבור** היינו כל מי שמת ועבר מן העולם מן עשרה הרוגי מלכות הוא **תחת השבט** היינו כל אחד מת בעד **שבט** אחד, ונמצא היו ט' שבטים וע"כ נהרגו ט' צדיקים בגזירות המלכות,

אמנם העשירי היינו מה שנהרג עוד צדיק עשירי והיינו ר"ע שנקרא עשירי שהוא תלוי במדה העשירית כנ"ל יהי **קודש לה'** הוא היה תמורה

קדושה כביכול עבור השכינה, שהשכינה היתה כביכול ג"כ בענין זה וע"כ יהיה הוא תמורתו קודש והבן,

וזהו שיצתה בת קול ואמרה אשריך ר"ע **שיצתה נשמתך באחד** היינו כביכול **עבור האחד יחיד ומיוחד** והבן, ע"כ, (פתגמין קדישין ממוהר"ר שמשון מאוסטרופולי)

איתא בילקוט (ילקוט ראובני פרשת וישב) סוד כוונת **רבי עקיבא** שאמרו **אשריך שיצאת נשמתך באחד**, לפי שעשרה הרוגי מלכות היו כפרה בשביל יי שבטים, ור"ע בא לכפר על השכינה אשר שתפו עמהם אחי יוסף כשהחרימו שלא יגלו הענין, וזהו אשריך **שיצאת נשמתך באחד בשביל היחוד**, ע"כ,

והכי איתא בילקוט (ילקוט ראובני פרשת וישב) סוד כוונת **רבי עקיבא** שאמרו **אשריך שיצאת נשמתך באחד**, לפי שעשרה הרוגי מלכות היו כפרה בשביל יי שבטים, ור"ע בא לכפר על השכינה אשר שתפו עמהם אחי יוסף כשהחרימו שלא יגלו הענין, וזהו אשריך **שיצאת נשמתך באחד בשביל היחוד**, ע"כ,

כב, ביאר העיון יעקב ברבי עקיבא שנענש משום שהשווה ת'ח לאחדות

איתא בגמרא (פסחים כ"ב ע"ב, קידושין נ"ז ע"א) שמעון העמסוני, ואמרי לה נחמיה העמסוני, היה דורש כל אתין שבתורה, כיון שהגיע לאת ה' אלהיך תירא פירש; אמרו לו תלמידיו: רבי, כל אתין שדרשת מה תהא עליהם? אמר להם: כשם שקבלתי שכר על הדרישה, כך קבלתי על הפרישה; **עד שבא רבי עקיבא ולימד: את ה' אלהיך תירא - לרבות תלמידי חכמים.** ע"כ,

כד, בכל מקום גרמני מוכר כושי וכאן**כושי מוכר גרמני לכן ביקש ערבות**

כתיב (בראשית ל"ז ל"ו) "והמדנים מכרו אתו אל מצרים לפוטיפר סריס פרעה שר הטבחים",
כתיב (בראשית ל"ט א') "ויקנהו פוטיפר סריס פרעה איש מצרי **"מיד"** הישמעאלים"
איתא במדרש (בראשית רבה פרשת וישב פרשה פו סימן ג) **ויקנהו פוטיפר איש מצרי**, גבר ערמומי, ומה הוות ערימותיה, (מה היתה ערמומיותו), אמר, בכל מקום, **גרמני** (בעל עור לבן) **מוכר כושי** (בעל עור כהה), **וכאן כושי מוכר גרמני**, "אין זה **עבד**", אמר להם, **הביאו לי ערב**, (מכיון שאינני מאמין כי זהו עבד, חוששני שיבוא מישהוא ויקחהו), ולכן אמר **מיד** שהוא לשון ערבות, עיי"ש במדרש.

כה, בני נח נחלקו לשלושה חלקים**בעולם,****אירופה עור לבן אפריקה עור שחור****אסיה עור בינוני**

איתא במשנה (מסכת נגעים פרק ב משנה א) בהרת עזה נראית בגרמני (שהוא עור לבן) כהה, והכהה בכושי עזה, רבי ישמעאל אומר בני ישראל אני כפרתן הרי הן כאשכרוע לא שחורים ולא לבנים אלא בינוניים, ע"כ,

תפארת ישראל (יכין מסכת נגעים פרק ב, דברי אליהו רבא מהגאון מוילנא, בתוס' ביאור)

דמג' בני נח התישבו **בני יפת** בצפון העולם היא אייראפא, ואשכנז היא היותר צפוני בה, ומדאין שם תגבורת השמש, לכן תושביה הם לבנים ביותר,

ובני חם התיצבו בדרום העולם, היא אפריקא, וכוש הוא עטיאפיען, היא היותר דרומי בה, ומדיש שם התגבורת השמש ביותר, לכן תושבי ארץ כוש הם שחורים ביותר,

אולם **בני שם** התישבו במזרח העולם, היא אסיה, והיא מול האמצע שבין אפריקא לאייראפא, וארץ ישראל היא קרובה לאמצעית אזיען, לכן תושביה ממוצעים בלבנונית עורם נכל זה מדברי הגאון רבי"א בקצת תוס' ביאור],

להערות הארות ולקבלת העלון

ניתן לפנות אל

"מכון פאר" רחוב חזון איש 2 בני ברק

פקס 03-6161555

נייד 0527-616166

דוא"ל y0527616166@gmail.com

איתא בגמרא (סנהדרין דף לח עמוד ב, ע"ז ה ע"א) מאי דכתיב זה ספר תולדת אדם - מלמד שהראהו הקדוש ברוך הוא לאדם הראשון דור דור ודורשיו, דור דור וחכמיו.

כיון שהגיע לדורו של רבי עקיבא שמח בתורתו ונתעצב במיתתו, אמר "ולי מה יקרו רעיק אל",

כתב העיון יעקב (סנהדרין ל"ח סימן ס"ב) כיון שהגיע לדורו של ר' עקיבא, ר"ל לפי **שרצה אדם הראשון להידמות לעליון**, שנאמר (בראשית ג) והייתם כאלקים, **לפיכך שמח בתורתו של ר'**

עקיבא שדרש את ה' לרבות תלמידי חכמים **שמע מיניה שיש לדמות דמיון לעליון**,

אבל נעצב במיתתו, שמת במקום השכינה באחד כדאיתא בילקוט ראובני פרשת וישב,

אפשר שנענש כן בשביל חטא זה שאין לדמות לשכינה כלל, לכך נענש, ועיין בחידושינו בפסחים דף כ"ב, ולזה אמר "מה יקרו רעיק אל" כלומר **שכבוד אלקים יקר מאד ואין לדמות לו כלל**, ועיין בחידושינו בברכות דף ס"א, **עכ"ל העיון יעקב**,

כתב העיון יעקב (ברכות ס"א) ואפשר עוד לומר כדי לתקן מה שדרש, את ה אלקיך לרבות ת"ח, **ששגג בזה שדימה הת"ח לאחדותו** לכך נענש במקום השכינה כמ"ש בחידושינו בסנהדרין דף ל"ח ע"ש, עכ"ל.

כג, ביאור לא שלטא בה עינא בישא**של פוטי פרע**

כתיב (בראשית ל"ט א'), ויוסף הורד מצרימה ויקנהו **פוטיפר**, **וכתיב** (בראשית מ"א מ"ה) ויתן לו את אסנת בת **פוטי פרע**, ודרשו חז"ל (סוטה י"ג ע"ב) מעיקרא כתיב **פוטיפר**, ולבסוף **פוטיפרע**. כי הוסיפו לו האות **ע"ן** בשמו, (עיין סוטה י"ג ע"ב, ובבן יהוידע שם), ופירשו במפרשים כי הוסיפו **ע"ן** לשמו, שיהיה נקרא **רע**, ע"ש שביקש להרע ליוסף, ע"כ,

יש לפרש הא דאיתא, (ברכות כ' ע"א), אנא מזרעא דיוסף קא אתינא **דלא שלטא ביה עינא בישא**, פירוש, דאותה **הע"ן** בישא, שהוסיפו לפוטיפרע שיקרא **רע**, שביקש להרע ליוסף, לא שלטא ביה.
